

si (...) segons la qual l'actual delimitació territorial lingüística al País Valencià no està lligada a les repoblacions dels segles XIII i XIV, sinó que seria, fonamentalment, el resultat de les que tingueren lloc al segle XVII, arran de l'expulsió dels moriscos» (Pròleg, p. 11). La falta d'un treball definitiu sobre la repoblació del País Valencià i el caràcter innovador de la hipòtesi fan de l'estudi de Vicent Soler el punt de partida d'una polèmica que, esperem-ho, haurà d'ésser fructífera ben aviat.

Els altres quatre treballs, dedicats a aspectes més històrics —*strictu sensu*— i/o econòmics que els dos que hem comentat, queden una mica al marge dels interessos de la nostra revista i, sobretot, de les possibilitats avaluadores meves. És obvi, però, que en conjunt «formen un material que permet, entre altres coses, de tornar a reflexionar sobre els lligams entre democràcia i alliberament nacional, així com el retard amb què es produeix al País (...)». Els retards en l'evolució de les estructures econòmiques i socials han de constituir la primera explicació.

Ens trobem, i els quatre darrers treballs ens ho mostren, amb un endarreriment ben notori. ¿Pot existir un bloc democràtic i nacional quan hi ha una manca d'industrialització generalitzada i una dislocació i dependència del capital estranger, quan el pes del capital comercial i financer és aclaparador, l'estructura de la propietat agrària no deixa d'ésser sinó molt lentament d'origen feudal, solament transformada pel registre civil i mentre les classes populars continuen essent estrictament subalternes? El genocidi cultural iniciat el 1707 amb l'eliminació, per la força de les armes, de l'autogovern era difícil que trobés resposta. Una universitat reduïda i mediocre tampoc no podia donar els intel·lectuals orgànics necessaris. Sols ara, dintre d'aquest segle, i sobretot en els darrers lustres, les coses canvien o poden canviar del tot» (Pròleg, ps. 12-13). Aquest llibre, com a mínim pel que diem de la universitat, n'és una demostració palpable.

JOSEP M. NADAL

Joan PONS i MARQUÈS: *Crítica literària*, vol. I. Pròleg de Miquel DOLÇ. Palma de Mallorca, [Ed. Moll], 1975. («Obres de Joan Pons i Marquès», vol. II). 224 ps.; vol. II. Pròleg de Joan Baptista BERTRAN. Palma de Mallorca, [Ed. Moll], 1977. («Obres de Joan Pons i Marquès», vol. III.) 292 ps.

L'edició d'aquests volums, patrocinada per la Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Baleares, posa a l'abast del lector un bon nombre dels textos crítics dispersos i inèdits escrits al llarg de més de cinquanta anys, de 1919 a 1970, per Joan Pons i Marquès (1894-1971), director de l'Arxiu de l'antic Regne de Mallorca: pròlegs i ressenyes, discursos i articles commemoratius, que tracten, principalment, sobre la literatura mallorquina. La tria i fins l'enfocament dels temes, doncs, ve en certa manera donada a l'autor per les circumstàncies d'actualitat o de compromís, i sovint per les característiques del públic receptor. No ha de resultar estrany, per això mateix, que Pons no hagi fet dedicació sistematitzada als temes i figures no ja medievals sinó moderns i contemporanis, bé que algunes absències com les de G. Alomar, B. Rosselló-Pòrcel (que de totes maneres vol assimilar a l'anomenada Escola mallorquina) o Ll. Vilalonga poden tenir més probablement una explicació en discrepàncies estètiques i ideològiques que no volgué abordar.

Ramon Llull (a qui és dedicat una quarta part del primer volum), les prosificacions de la poesia èpica en les cròniques catalanes a propòsit dels primers estudis de Montoliu

Soldevila i l'aparició d'«Els Nostres Clàssics» reclamen la seva atenció en el món medieval. Entre els autors vuitcentistes, tracta, entre d'altres, de Marià Aguiló, Pere d'Alcàntara Penya i del seu avi Josep-Lluís Pons i Gallarza (del qual evoca el procés creador d'«Els tarongers de Sóller»), al costat de Manzoni i Mistral. A cavall dels segles XIX i XX o ja del darrer, Miquel Costa i Llobera i Joan Alcover foren constants de la seva tasca, i amb ells s'ocupà de J. Rosselló de Son Forteza, M. A. Salvà, B. i M. Ferrà, Ll. Riber i M. Forteza, al costat de J. Carner entre d'altres de menys significats.

A part aquests tres blocs més remarcables, s'hi inclouen un estudi sobre fra Lluís de León, en el seu quart centenari, i d'altres sobre literatura «religiosa», en dos dels quals és de destacar una atenció puntual (1935 i 1936) a la discussió francesa sobre la novella catòlica. Cal assenyalar encara la seva anàlisi de l'Escola mallorquina, entesa com a suma de caràcters comuns que la distingeixen de la catalana en general. En conjunt, l'objectiu últim de l'autor és de valorar històricament l'aportació mallorquina a la Renaixença, en sentit molt lat, i d'afirmar l'aptitud cultural de la llengua autòctona i la seva identitat fona-

mental amb la resta del domini català: aquesta és l'obsessió dominant en molts dels seus escrits, i no solament la dels que dedica a la «llengua literària».

No hi ha, probablement, cap estudi imprescindible al medievalista ni per a l'estudiós de la literatura moderna i contemporània. Sempre, però, Pons s'esmerça en una honesta i laboriosa aproximació a l'autor, sovint tractat personalment. No perd de vista, malgrat tot, que el que en queda d'important és l'obra, que no ofega mai amb la informació biogràfica i que descriu, sense desdenyar la bibliografia, amb visió personal i amb coherència amb les pròpies coordenades estètiques; i, així, els textos retreuen sense reticències els límits i les virtualitats dels plantejaments analítics de l'autor.

Abans que res, Pons preserva la imatge estereotipada d'una literatura —d'una poesia— mallorquina d'«aristocràcia idiomàtica», de «sonoritat melòdica», «cultura», «distingida», sense aprofundir, tanmateix, en l'anàlisi de l'arrel dels elements constituents (que Fuster i Marfany han situat en el conservadorisme ideològic), bé que enumera vagues factors determinants de l'«ofici» comú als membres de

l'Escola, creats per una tradició la vigència de la qual no discuteix. D'ací que Pons s'identifiqui amb els autors senyalers i que les aportacions teòriques que faci siguin, al llarg dels anys, essencialment acordades al pensament de Costa i Alcover.

La poesia, per a la qual és imprescindible, catnerianament, l'espontaneïtat o inconscient inicial, que alhora determina la forma del poema, és, per a Pons, «somriure i reflex diví de la terra que els poetes són els encarregats responsables d'expressar i transmetre»: contra la tradició verlainiana, contra el procés de despullament i autoexplotació de la poesia pura, afirma una «poesia de la vida», «perenne», que té com a epítet fonamental el d'intel·ligible, en tant que manifestació «social», apuntant (amb el bisbe Torras i Bages, el seu guia estètic més citat) contra certs experimentalismes derivats del Modernisme i contra l'art per l'art. I tot en nom, en definitiva, de la conjunció d'art i moral que, com els polemistes conferenciants del 1928 a Barcelona, Pons considera el passaport imprescindible per a la pervivència d'una obra.

MANUEL JORBA

Joan BROSSA: *Sextines 76*. Pròleg de Joaquim MOLAS. Barcelona, Llibres del Mall, 1977. 72 ps.

La sextina és un gènere antic i, alhora, difícil. No hem d'oblidar que Arnaut Daniel, el seu creador, era un entusiasta del joc dins de la poesia i és, per això, que sempre se l'ha anomenat amb els adjectius «hermètic», «obscur»... Brossa, investigador i jugador innat, s'havia de deixar embadalir, tard o d'hora, per aquesta forma de força. Ja Ramon Pinyol l'havia assajada, sense reeixir-hi del tot, en el seu llibre *Occit enyor* (1975); però Brossa no s'atrevia a llançar-se a l'aventura, massa preocupat per la solució de l'última estrofa, fins que, en concret, la publicació d'un article de Josep Romeu sobre *Tres sextines del primer quart del segle XVII* («Els Marges», núm. 4), li obrí totes les portes de la sextina. De fet, la definició que en dona Romeu a l'article citat ve a ser la «Sextina conceptual» del llibre que comentem, deixant a part les conclusions personals que, al final del poema, treu l'autor sobre aquesta forma.

La tècnica utilitzada és si fa no fa la mateixa de la major part dels llibres que Brossa ha escrit en formes clàssiques: a) imatges sorgides de l'associació inconscient de dos mots en la ment del poeta, i b) constant utilització de mots clau, que acaben per conver-

tir-se en vertaders símbols de situacions concretes del país: pluja=opressió, flama=lluïta, roca o pedra=home valent, barca=vida o casa, bosc=llibertat, màscara=hipocresia...

Quant a la temàtica, *Sextines 76* presenta dos cicles que s'alternen l'un amb l'altre: a) entorn de la persona del poeta, que comprèn les meditacions filosòfiques sobre la pròpia vida i la pròpia feina, i b) entorn del país on viu aquest poeta. És digne d'assenyalar, d'altra banda, com a signe inconscient i màgic, que, en bona part, l'organització dels poemes gira entorn del número tres.

Les sis primeres sextines formen dos grups iguals de tres sextines cada un, de les quals la primera és una divagació sobre la vida diària («Cançó sextina» i «Abecedari ballari»); la segona, una descripció de la situació que senyoreja el país: l'opressió («Sextina carnavalesca» i «Sextina del meu amor»); i la tercera, un cant d'esperança i alhora una invocació a la lluita («Cançó sextina d'un poeta de daga» i «Sextina de l'avis nocturn»).

A continuació, nou sextines són dedicades a la pròpia vida, a excepció de tres intercalacions («Cançó sextina amb cartes» —de fet, aquesta és una sextina que es podria incloure